

U.1989.3530

Ø.L.D. 8. december 1988 i sag 13-305 og 309/1985

(Harald Boas, Ebbe Christensen, Erik Kjærgard (kst.)).

Handelsgartner Ewald Kristoffersen (adv. H. Bolt Jørgensen)

mod

*I/S Vasby Grus v/ Helge Christensen Hedeboe og C.N. Holding A/S**(adv. Lars Holm Rasmussen)*

og

Høje Tåstrup kommune (adv. Tærsebøl)

mod

*I/S Vasby Grus (adv. Lars Holm Rasmussen) Biintervenient: Handels-**gartner Ewald Kristoffersen (adv. H. Bolt Jørgensen).**Miljøret 1.3***Erstatningsansvar for grundvandsforurening fra losseplads.**

Grusgravsejer G anvendte fra ca. 1969 sin grusgrav blandt andet som betalings-losseplads for affald fra kunder. I 1969 forbød kommunen K aflæsning, bortset fra have- og bygningsaffald, og gav pålæg om indhegning og pladskontrol. Da K's anvisninger ikke blev fulgt, forbød K i 1979 lossepladsvirksomheden. På grund af risikoen for, at der kunne være nedsivet vand fra det deponerede affald (perkolat) til grundvandet i området, iværksatte K fra 1980 udgiftskrævende kontrol- og afværgeforanstaltninger, og ejeren af et nærliggende gartneri A bekostede tilslutning til et vandværk, efter at K havde nedlagt forbud mod brug af vand fra gartneriets brønd til konsum. Lagt til grund, at der i lossepladsen var dannet perkolat, som ikke kunne stamme fra godkendte affaldstyper, og at grundvandet under en del af gartneriet var blevet forurennet af perkolatet. G burde have været klar over denne risiko, og de af K iværksatte kontrol- og afværgeforanstaltninger ansås påregnelige. G ansås herefter erstatningsansvarlig overfor A og K. Erstatningen til K nedsattes på grund af manglende indskriden m.m. fra K. [1]

Sagerne angår spørgsmålet om en grundvandsforurening i et område af Høje-Tåstrup kommune skyldes perkolatnedsivning fra en af sagsøgte, I/S Vasby Grus v/ Helge Christensen Hedeboe og C.N. Holding A/S, ejet og drevet losseplads, og om der i forbindelse hermed påhviler sagsøgte erstatningsansvar over for sagsøgerne, handelsgartner Ewald Kristoffersen og Høje-Tåstrup kommune.

Ewald Kristoffersen har endeligt påstået sagsøgte dømt til at betale principalt 1.362.185 kr. med procesrente af 410.000 kr. fra sagens anlæg den 12. juli 1985 til 3. marts 1988, af 1.265.104 kr. fra 3.

354

marts til 1. august 1988 samt af 1.362.185 kr. fra 1. august 1988, alt til betaling sker.

Subsidiært har Ewald Kristoffersen endeligt påstået sagsøgte dømt til at betale 487.098 kr. med procesrente fra sagens anlæg til 1. august 1988 af 410.000 kr. og af 487.098 kr. fra 1. august 1988, til betaling sker.

De påståede beløb udgør i hovedsagen udgifterne ved vandværkstilslutning af og kapitaliserede, løbende afgifter for vandleverance til et af Ewald Kristoffersen drevet erhvervsgartneri og 3 derpå værende private husholdninger (den principale påstand), respektive sådanne udgifter ved tilslutning m.v. alene af husholdningerne (den subsidiære påstand).

Høje-Tåstrup kommune har endeligt påstået sagsøgte dømt til at betale 736.473,81 kr. med procesrente af 686.142,56 kr. fra 6. september 1984, af 16.417,50 kr. fra 22. marts 1985 og af 33.913,75 kr. fra 1. august 1988, alt til betaling sker.

De påståede beløb udgør udgifter, som kommunen i forbindelse med grundvandsforureningen har afholdt til undersøgelser samt afværge- og prøvepumpninger i 1982-1985, fordelt med ca. 140.000 kr. til ekstern konsulentbistand, ca. 170.000 kr. til analyser og resten til etablering og drift af pumpe, afløbsledning, boringer m.v.

Ewald Kristoffersen er indtrådt i den af Høje-Tåstrup kommune anlagte sag til støtte for kommunens påstand.

Den beløbsmæssige opgørelse af påstandene er ubestridt.

Sagsøgte har over for begge sagsøgere påstået frifindelse.

Omstændighederne er følgende:

Ewald Kristoffersen købte i 1955 en tidligere landbrugsejendom, matr. nr. 8 d Vasby, beliggende Højvangsvej 7, i den daværende Sengeløse kommune. På ejendommen indrettede han et handelsgartneri med opformering af nellikekulturer. På ejendommen er opført 3 huse, der bebos af Ewald Kristoffersen samt ansatte i gartneriet.

I december 1965 erhvervede sagsøgte landbrugsejendommen »Langagergård«, matr.nr. 8 a m.v., Vasby, beliggende Højvangsvej 2 syd for gartneriet. På ejendommen påbegyndtes opgravning og salg af grus.

Fra omkring 1969 skete der på områder, hvor gruset var gravet op, opfyldning med affald, som sagsøgte modtog fra private kunder og i en periode tillige fra Høje-Tåstrup kommune.

På baggrund af en indberetning fra kredslægen stillede sundhedskommissionen i Sengeløse kommune, der ved kommunesammenlægningen 1. april 1974 indgik i den nye Høje-Tåstrup kommune, i november 1969 bl.a. krav om, at sagsøgte lod affald fjerne fra grusgravens bund. Kredslægen havde bl.a. fremhævet, at affaldslosningen var sundhedsfarlig bl.a. på grund af risikoen for grundvandsforurening.

Efter et møde herom med Helge Christensen Hedeboe meddelte sundhedskommissionen i skrivelse af 18. november 1969 bl.a., at man havde besluttet:

»- - - at Jordfyld, Murbrokker, Betonbrokker samt haveaffald o.lign. fortsat maa aflæsses i Grusgraven - - -, hvorimod aflæsning af al andet affald ikke maa finde sted.

Pladsen skal være lukket for aflæsning paa lørdage, søndage og om aftenen saaledes, at aflæsning kun finder sted under kontrol.

Ved Deres foranstaltning og for Deres regning skal straks opsættes hegn langs Højvangsvej - - -«

Høje-Tåstrup kommune sendte den 22. august 1975 sagsøgte en skrivelse, hvori man bl.a. bemærkede:

»Ved herfra foretagne eftersyn - - - har man fundet

1

at der aflæsses store mængder affald i grusgraven,

2

at der i affaldet findes væsentlige mængder dagrenovation, herunder madrester og lignende,

3

at der lejlighedsvis deponeres udrådnit slam fra Hedehusenes rensningsanlæg i grusgraven.

- - -

- - - meddele Dem, at man som betingelse for fortsat affaldsdeponering agter at stille krav om

at hele pladsen indhegnet og holdes aflåst uden for normal åbningstid,

at der i hele åbningstiden til stadighed ved indkørselen er placeret en mand, som sikrer, at der ikke aflæsses kemikalier, køkkenaffald eller fabriksaffald, som indeholder madrester, men kun haveaffald, bygningsaffald og lignende - - -«

Kommunen meddelte yderligere, at den ville vende tilbage til spørgsmålet om deponering af slam i grusgraven, når det ved samarbejde med

355

kommunens tekniske forvaltning var blevet undersøgt, om den hidtil praktiserede slamdeponering medførte risiko for forurening. Slammet blev tilkørt fra kommunens rensningsanlæg i Hedehusene.

I skrivelse af 15. september 1975 meddelte kommunen sagsøgte påbud om, at affaldsdeponering i grusgraven kun måtte finde sted på de tidligere varslede vilkår. Det tilføjedes, at kommunens tekniske forvaltning havde indstillet deponering af slam fra kommunens rensningsanlæg, indtil der var skabt sikkerhed for, at slammet var af en sådan art, at deponering heraf ikke medførte risiko for forurening.

I skrivelse af 25. november 1975 til sagsøgte anførte kommunen, at det ved eftersyn havde vist sig, at de fastsatte vilkår endnu ikke var opfyldt, og anmodede sagsøgte om inden 1 måned enten at opfylde vilkårene eller at ophøre med enhver form for affaldsdeponering.

Ved inspektioner i januar 1976 og september 1977 konstaterede de kommunale myndigheder, at sagsøgte fortsat ikke efterkom påbudet, og kommunen nedlagde ved skrivelse af 13. oktober 1977 forbud mod lossepladsdrift, hvis der ikke inden 1 måned blev truffet foranstaltninger i overensstemmelse med de tidligere fastsatte vilkår.

Kommunen sendte den 16. november 1977 sagsøgte en skrivelse, hvori det bl.a. hedder:

»- - -

Teknisk forvaltning har ved besigtigelsen den 12. november og 14. november 1977 konstateret, at påbudet ikke er blevet fulgt. - - -

Man skal derfor - - - nedlægge øjeblikkeligt forbud mod lossepladsens fortsatte drift, indtil påbuddets krav er opfyldt.

- - -«

I skrivelse af 4. januar 1979 meddelte kommunen sagsøgte, at man havde

»- - - vedtaget at meddele følgende påbud om afhjælpende foranstaltninger i forbindelse med lossepladsens/grusgravens drift for at mindske forureningsgenerne. - - -

2. Der må kun aflæsses de tidligere godkendte affaldstyper haveaffald, jordfyld, bygningsaffald, kasserede brugsgenstande, skrot og emballage. - - -«

I skrivelse af 15. maj 1979 nedlagde kommunen forbud mod yderligere drift af lossepladsen med øjeblikkeligt varsel, indtil de tidligere stillede krav var opfyldt, idet kommunens tekniske forvaltning ved besigtigelse havde konstateret, at de påbudte foranstaltninger stort set ikke var efterlevet.

Ved Tåstrup rets dom af 11. april 1980 blev Helge Christensen Hedeboe for overtrædelse af lov om miljøbeskyttelse straffet med en bøde på 2.000 kr. for »i et vist omfang« at have undladt at efterkomme påbudet af 4. januar 1979. Hos tiltalte blev konfiskeret 15.000 kr.

I december 1980 besluttede Høje-Tåstrup kommunes byråd at iværksætte et udvidet tilsyn med vandindvindinger fra borer på bl.a. Ewald Kristoffersens gartneri. Kontrollen skulle omfatte udtagning og analyser af vandprøver hver 3. måned i indtil videre 1 år og var begrundet med, at lossepladsen havde været drevet i en årrække, uden at der var truffet foranstaltninger til at forhindre nedsivning af vand fra det deponerede affald (perkolat) til de grundvandsførende lag.

Dette meddeltes Helge Christensen Hedeboe i en skrivelse af 15. januar 1981, hvorved det yderligere pålagdes ham at afholde de ekstra udgifter i forbindelse med den udvidede kontrol. Kommunen iværksatte derefter prøveboringer m.v.

Ved Tåstrup rets dom af 23. februar 1982 blev Helge Christensen Hedeboe for overtrædelse af lov om miljøbeskyttelse straffet med en bøde på 5.000 kr. for at have undladt at efterkomme en række nærmere angivne punkter i kommunens påbud af 4. januar 1979 og således overtrådt kommunens forbud af 15. maj 1979 mod fortsat lossepladsdrift. Hos tiltalte blev samtidig konfiskeret 15.000 kr.

Den 18. marts 1982 skrev Høje-Tåstrup kommune bl.a. således til I/S Vasby Grus»

»- - -

Kommunen har på baggrund af det kontrolprogram, der iværksattes i begyndelsen af 1981, jvf. kommunens påbud af 15.1.1981 om at De skulle betale for dette undersøgelsesprogram, konstateret, at værdierne for visse analyseparametre overskrider de højst tilladelige værdier for drikkevand. - - - De analyseparametre, der udviser for høje værdier, - - sandsynliggør, at grundvandet i den pågældende boring (beliggende på ejendommen matr. nr. 8 d Vasby, Højvangsvej 7) er påvirket af stoffer, som er udvasket og nedsivet fra lossepladsen på Deres ejendom.

Byrådet har - - - vedtaget at nedlægge et ubetinget forbud mod lossepladsdrift på ejendommen fra d.d. - - -

356

Som begrundelse for at gøre forbudet ubetinget skal anføres, at det nu er sandsynliggjort, at perkolat fra den hidtidige affaldsflæsning påvirker grundvandet. - - -«

Det ubetingede forbud mod lossepladsdrift blev stadfæstet af Miljøstyrelsen den 23. april 1982 og tiltrådt af Miljøankenævnet den 15. juni 1982.

I ankenævnets afgørelse anførtes bl.a. følgende:

»- - -

De af Høje-Taastrup kommune foretagne kemiske analyser fra boringen placeret - - - nord for lossepladsen viser forhøjet ledningstal, permanganattal, ammoniumindhold, manganindhold og kloridindhold.

- - - forhøjelse af de nævnte parametre næppe skyldes lokal forurening omkring prøveudtagningsboringen, men med større sandsynlighed kan tilskrives den nærliggende losseplads.

Det er herefter Miljøankenævnets opfattelse, at der er grundlag for at antage, at lossepladsperkolatet har forurennet grundvandet. - - -«

På baggrund af de løbende analyser af de vandprøver, der blev udtaget som led i den udvidede kontrol med vandindvinding bl.a. på Ewald Kristoffersens ejendom, nedlagde kommunen den 14. oktober 1982 forbud mod brug af vand fra gartneriets brønd til konsum.

Den 22. december 1982 meddelte Hovedstadsrådet Høje-Tåstrup kommune en midlertidig tilladelse til prøvepumpning fra den forurenede boring på Ewald Kristoffersens ejendom med efterfølgende udledning i en nærliggende å. Denne indvindings- og udledningstilladelse blev nogle gange forlænget, senest til 1. januar 1984.

Hovedstadsrådet sendte den 8. december 1983 Vasby Grus I/S en skrivelse, hvori det bl.a. hedder:

»- - -

Selv om der på nuværende tidspunkt ikke er udført en boring på lossepladsarealet for at fastlægge vandkvaliteten her, må det alt taget i betragtning kunne fastslås, at forureningen stammer fra lossepladsen - - -

har Hovedstadsrådets miljøbeskyttelsesudvalg - - - vedtaget, - - - at der meddeles - - - Vasby Grus I/S påbud om at udføre følgende foranstaltninger til bekæmpelse af en grundvandsforurening:

1. etablering af en kontrolboring - - -
2. etablering af en pumpeboring - - -
3. prøveudtagning, renpumpning og prøvepumpning af borerne - - -
4. undersøgelsesresultater i henhold til pkt. 1-3 fremsendes til Hovedstadsrådet umiddelbart efter afslutningen af prøvepumpningen med henblik på stillingtagen til en langsigtet oppumpningskapacitet. Indtil denne foreligger, fortsætter oppumpningen efter nærmere aftale med tilsynet. - - -«

Miljøstyrelsen tiltrådte den 3. oktober 1984 Hovedstadsrådets påbud. Statsgeolog Lars Jørgen Andersen og civilingeniør Henning Kryger Hansen har under sagen som syns- og skønsmand afgivet erklæring af 20. marts 1987, hvori det bl.a. hedder:

»Spørgsmål 1.

»Er grundvandet under ejendommen matr.nr. 8 a - - - og de nærmest nord for denne beliggende ejendomme forurenede?«

Svar:

Ja. - - -

En analyse - - - viser bl.a. et forhøjet indhold af klorid - - - og ammonium. - - -«

Af besvarelsen af spørgsmål 1 fremgår yderligere, at kommunen på gartneriet havde foretaget 2 prøve- og afhjælpningsboringer, benævnt 200.753 og 200.3302, og at vandet fra boring 200.753 måtte betegnes som påvirket af perkolatforurening. Det konkluderes, at grundvandet under matr. nr. 8 a (lossepladsen) og ejendomme nord herfor (bl.a. gartneriet) således var forurenede.

»Spørgsmål 2.

»I bekræftende fald bedes skønsmændene beskrive, hvori forureningen består.«

Svar.

Forureningen kan - - - beskrives ved en forhøjet ledningsevne, et forhøjet indhold af klorid, ammonium og organisk stof, samt i boring 200.753 ved en forhøjet grundvandstemperatur (11,50-12,0 °C) (normalt 8-9°C).

Spørgsmål 3.

»Skønsmændene bedes beskrive omfanget af forureningen.«

Svar.

Grundvandsforureningen er konstateret i den øvre del af grundvandsmagasinet, som udgøres af de vandførende kalklag.

357

Forureningens vestgrænse er beliggende - - - og østgrænsen mellem boring 200.753 og 200.3252.

- - -

Forureningsfanens udbredelse i nordlig retning kan ikke fastlægges på basis af de foreliggende analyser, men dens front skønnes at være beliggende mindre end 250 m nordøst for Højmarksvej, idet den efter analyserne at dømmes ikke har nået boring 200.3302 (kontrolboringen).

Spørgsmål 4.

»Hvad er - eller må antages at være - årsagen til forureningen?«

Svar.

På det foreliggende grundlag må det anses for mest sandsynligt, at årsagen til forureningen er perkolatudsivning fra lossepladsen på matr. nr. 8 a.

Begrundelsen for dette skøn er følgende:

- der er efter det oplyste deponeret materialer, som kan give anledning til perkolatdannelse,

- der er hverken etableret eller forekommer en naturlig sikring mod perkolatudsivning,

- perkolat vil med den dominerende strømningsretning af grundvandet i kalklagene, der her udgør de vandførende lag, hvorfra vandindvinding sker, bevæge sig mod nordøst, dvs. i retning mod de forurenede borer.

- Den påviste temperaturforhøjelse i boring 200.753 anses for en klar indikation for perkolatforurening fra et affaldsdepot.

Spørgsmål 5.

»Er det efter skønsmændenes opfattelse sandsynligt, at en eventuel forurening som den under spørgsmål 1-4 beskrevne i henseende til art og omfang kan opstå, hvis opfyldning på matr. nr. 8 a - - - udelukkende var sket med almindeligt jordfyld, murbrokker, betonbrokker samt haveaffald og storskrald?«

Svar.

Nej.

Jordfyld, murbrokker og betonbrokker vil ikke medføre forurenede perkolat. Store mængder haveaffald vil kunne forhøje temperaturen i perkolatet samt øge dets indhold af bl.a. ammonium og organisk stof.

- - -

Spørgsmål 6.

»Hvor lang tid går sædvanligvis fra det tidspunkt, affald aflæsses på en ejendom som den heromhandlede, til perkolatet kan konstateres i grundvandet?«

Svar.

Skønsmæssigt en halv snes år i det aktuelle tilfælde. - - -

Spørgsmål 7.

»Er de af Høje-Taastrup kommune iværksatte afværgeforanstaltninger rimelige, når henses til arten og omfanget af den konstaterede forurening?«

Svar.

Ja. Skønsmændene anser den iværksatte, men nu afbrudte, pumpning på boring 200.753, som hensigtsmæssig, men ikke nødvendigvis tilstrækkelig til en afhjælpning af den konstaterede grundvandsforurening.

- - -

Spørgsmål a.

»Hvorledes og hvorfra kan man efter skønsmændenes opfattelse bedst og billigst skaffe sagsøgte E. Kristoffersens ejendom den til gartneriets beboelse og fortsatte gartneridrft nødvendige vandmængde og - kvalitet?«

Svar.

- - - anser skønsmændene, at drikkevandsforsyningen mest hensigtsmæssigt kan sikres ved tilslutning til Sengeløse Vestre Vandværk, medens vandforsyningen til gartneridriften vil kunne baseres på vand fra kontrolboringen nord for gartneriet (200.3302) - - -«

Der er givet partsforklaring af Ewald Kristoffersen, vidneforklaringer af cand.tech.soc. Hans Chr. Ottosen Jensen, Helge Christensen Hedeboe og civilingeniør Hans Skou samt forklaring af skønsmændene.

Ewald Kristoffersen har bl.a. forklaret, at der i 1955 på hans ejendom fandtes en 17 meter dyb brønd, som senere er ført ned til 37 meters dybde.

I gartneriet dyrkes 2-årige nellikekulturer i 8.000 m² drivhuse. Gartneriet bruger ca. 10.000 m² vand årligt. Indtil kommunen iværksatte den udvidede vandkontrol, fik sagsøgeren - som det er sædvanligt i gartnerier for at kunne fastlægge

358

gødningsplaner - regelmæssigt taget vandprøver. I 1977 målt et kloridindhold på 37 mg pr. liter, hvilket var tilfredsstillende. I begyndelsen af 1980'erne var kloridindholdet steget til knap 900 mg pr. liter.

Sagsøgeren iagttag gennem årene, at alle mulige affaldstyper blev aflæsset på lossepladsen, f.eks. kemikalietromler, radioer, gamle køleskabe, bildæk, bygningsaffald m.v.

På et tidspunkt blev lossepladsen indhegnet, men i en periode, hvor hegnet ikke var fuldført, læssede tilfældige private biler affald af fra Højvangsvej.

I foråret 1981 vantrivedes de nyplantede nellikekulturer. En konsulentundersøgelse viste, at vandet fra brønden havde et alt for højt kloridindhold, nemlig 350 mg pr. liter.

Gartneriet får nu vand fra kommunens prøveboring nr. 200.3302, men vandet har et kloridindhold, der i december 1982 blev målt til 80 mg pr. liter, og må efter drikkevandsforbudet derfor ikke anvendes i husholdningerne. Sagsøgeren har siden 1982 medtaget husholdningsvand fra Grønttorvet i København.

Cand.tech.soc. Hans Chr. Ottosen Jensen har bl.a. forklaret, at han leder Høje-Taastrup kommunes miljøsektion og bl.a. varetager kommunens opgaver efter miljøbeskyttelsesloven.

Vidnet fulgte løbende sagen vedrørende lossepladsen og vurderede omkring 1980, at der måtte være tale om en forurening af grundvandet, der skyldtes nedsvivning af perkolat fra lossepladsen. Han vidste, at kommunen havde kørt slam m.v. fra kommunens rensningsanlæg til lossepladsen. Dette skyldtes vistnok en misforståelse mellem kommunens forskellige administrationsgrene.

For at tilvejebringe et bedre dokumentationsmateriale tiltrådte byrådet omkring 1980/1981, at der blev iværksat en intensiveret overvågning af områdets drikkevand.

Som led heri foretog kommunen prøveboringer dels på gartneriet og dels - som kontrolforanstaltning - på ejendommen syd-vest for lossepladsen. Der blev foretaget analyser af vandprøvernes ledningsevne, d.v.s. mængde opløste salte, samt indhold af ammoniak, nitrat, nitrit og fosfor. Prøverne fra boringen på gartneriet viste et ledningstal, der oversteg den da godkendte grænseværdi, men analyserne gav ikke iøvrigt tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at der var tale om omfattende forurening fra lossepladsen.

Fra årsskiftet 1981/82 undersøgte også vandprøvernes indhold af mangan og klorid, der er typiske bestanddele af lossepladsperkolat.

Vandprøverne fra gartneriet viste i januar 1982, at der pr. liter var et indhold af 0,074 mg mangan, 217 mg klorid og 60 mg natrium. Tallene var i februar 1982 steget til 0,09 mg mangan, 304 mg klorid og 95 mg natrium. Kontrolboringen syd-vest for lossepladsen viste i februar 0,011 mg mangan, 54 mg klorid og 20 mg natrium. Der var således nu tale om forurening, og analyseresultaterne gav embedslægen anledning til alvorlige hygiejniske betænkeligheder.

I foråret 1982 besluttede byrådet at lade et privat rådgivende firma, Terraqua, foretage en undersøgelse med henblik på konstatering af forureningens årsag. Konsulentfirmaets hovedkonklusion i oktober 1982 var, at der var tale om en perkolatforurening fra lossepladsen. Konsulentfirmaet anbefalede afhjælpningsboringer i området med oppumpning og bortledning af det perkolat-forurenede grundvand.

Kommunen iværksatte sådanne afhjælpningspumpninger i foråret 1983.

Samtidig indstillede kommunen til Hovedstadsrådet, at der i medfør af miljøbeskyttelsesloven blev meddelt sagsøgte påbud om afværgepumpninger, og et sådant påbud blev givet den 8. december 1983.

Kommunen indstillede sine afværgepumpninger den 19. august 1985. Man vidste, at sagsøgte havde bestilt en brøndborer, og kommunen gik derfor ud fra, at sagsøgte nu ville efterkomme Hovedstadsrådets påbud fra 1983. De afværgeforanstaltninger, som sagsøgte skulle iværksætte, er vistnok endnu ikke iværksat. Kommunen skulle indtil 1986 påse, at Hovedstadsrådets påbud blev efterkommet, men ved en lovændring overførtes kontrollen pr. 1. januar 1986 til Hovedstadsrådet.

Helge Christensen Hedeboe har bl.a. forklaret, at kommunen fra midten af 1970'erne til begyndelsen af 1980'erne tilførte affald til lossepladsen. Kommunen anvendte private vognmænd. Det var bl.a. have- og bygningsaffald samt slam fra kommunens rensningsanlæg i Hedehusene.

Da lossepladsen blev taget i brug, blev der ikke krævet betaling for aflæsninger. Anvendelsen af lossepladsen tiltog efterhånden, og der blev fastsat betaling pr. vognlæs affald. Indtægten var i 1978 ca. 0,5 mill. kr., og den steg til ca. 3 mill. kr. årligt, indtil lossepladsen lukkede. Man ansatte en mand til at føre kontrol med affaldslæssene. Nogen

359

tilbundsgående kontrol med samtlige vognlæs var ikke praktisk mulig. Vidnet har dog ikke set, at der skulle være aflæst uautoriserede affaldstyper, specielt ikke dagrenovation. Vidnet instruerede folkene på pladsen om at passe på. Det kan imidlertid ikke helt afvises, at der i enkelte tilfælde kan være blevet deponeret utiladt affald.

Man indhegnede lossepladsen, efterhånden som lossepladsen blev udbygget. I en periode lå en del af lossepladsen åben mod Højvangsvej uden indhegning.

Vidnet var klar over risikoen for, at der kunne ske nedsivning af perkolat til skade for grundvandet, men mente, at en sådan nedsivning på baggrund af de trufne kontrolforanstaltninger m.v. ikke skete.

Civilingeniør Hans Skou har bl.a. forklaret, at han var ansat hos rådgivningsfirmaet Terraqua. Firmaet bistod gennem en årrække Høje-Tåstrup kommune og varetog bl.a. kommunens tilsynsopgaver over

for lossepladsen. Selskabet ydede også teknisk rådgivning til lossepladsen med henblik på, at Hovedstadsrådets påbud om afværgeforanstaltninger kunne opfyldes på den mest hensigtsmæssige måde. Der blev gennemført prøvepumpning og kontrol af vandspejl på lossepladsen. Prøveresultaterne skulle anvendes til at afgøre omfanget af de oppumpninger, der var nødvendige for at opfange forureningen. De udvidede drikkevandsprøver indeholdt så store kloridforekomster, at de kun kunne stamme fra forurening. I juni-juli 1987 lod de sagsøgte foretage prøvepumpninger på lossepladsen over en 6 ugers periode. Vidnet kendte ikke baggrunden for, at kommunen standsede sine afværgepumpninger i august 1985.

Skønsmændene har under afhjemlingen bl.a. forklaret, at der i det pågældende område ikke udover lossepladsen er placeret andre forurenende virksomheder eller lignende. På baggrund af grundvandsstrømmens retning kan det udelukkes, at forureningen (bortset fra nitratforureningen) på Ewald Kristoffersens ejendom kan skyldes nogen anden kilde end lossepladsen. En kloridforurening i hvert fald i den konstaterede størrelsesorden kan ikke skyldes deponeret haveaffald.

Sagsøgeren, handelsgartner Ewald Kristoffersen, har til støtte for den principale påstand gjort gældende, at det må anses for godt gjort, at grundvandet under hans ejendom er forurennet i en sådan udstrækning, at det vil være nødvendigt at tilslutte gartneriet og husholdningerne til vandværk. Det må anses for bevist, at forureningen er forårsaget af perkolatnedsivning fra sagsøgte losseplads. Forureningen og de derved forvoldte skader må yderligere have været påregnelige for sagsøgte. Sagsøgte har erhvervsmæssigt drevet lossepladsen og i forbindelse hermed oppebåret betydelige affaldsafgifter. Sagsøgte må herefter bære risikoen for de skader, der ved driften er påført sagsøgeren. Sagsøgte, der har gjort sig skyldig i overtrædelse af miljøbeskyttelsesloven m.v., må således på objektivet grundlag hæfte for skaderne på grundvandet og dermed for sagsøgte tab.

Selvom sagsøgte ikke findes at være ansvarlig på objektivet grundlag, må det lægges til grund, at sagsøgte har tilsidesat de særlige vilkår for lossepladsdriften. Sagsøgte har således ikke ført tilstrækkelig kontrol med, hvilke affaldstyper der blev deponeret på lossepladsen, ligesom pladsen ikke blev indhegnet i det krævede omfang. Sagsøgte har således udvist en uforsvarlig handle måde og må derfor være erstatningsansvarlig over for sagsøgeren.

Til støtte for den subsidiære påstand har Ewald Kristoffersen anført, at de sagsøgte i hvert fald må være forpligtet til at erstatte hans udgifter ved tilslutning m.v. af de private husstande til vandværk.

Sagsøgeren, Høje-Tåstrup kommune, har til støtte for sin påstand anført, at de i sagen omhandlede undersøgelser og foranstaltninger var nødvendiggjort af forureningen. Foranstaltningerne var rimelige, og sagsøgte har ikke ført bevis for, at forureningen ikke kunne have været afværget eller begrænset. Af de grunde, som tillige sagsøgeren Ewald Kristoffersen har anført, må sagsøgte som ejer af lossepladsen - på objektivet grundlag eller efter culpereglen - være forpligtet til at erstatte kommunens udgifter til undersøgelser og afværgeforanstaltninger.

Sagsøgte har til støtte for frifindelsespåstanden over for begge sagsøgere anført, at det ikke efter miljøbeskyttelsesloven eller på andet grundlag kan statueres, at sagsøgte skulle være objektivt ansvarlig for de skader, der ved forurening er forvoldt hos sagsøgerne. For så vidt angår Høje-Tåstrup kommune har i øvrigt en række af de iværksatte foranstaltninger karakter af midlertidige foranstaltninger, som efter et almindeligt officialprincip må betales af den iværksættende myndighed.

Heller ikke efter dansk rets almindelige erstatningsregler kan sagsøgte anses for ansvarlig.

360

Lossepladsen var lovlig, og det er ikke godt gjort, at grundvandsforureningen skyldtes nedsivning af perkolat fra lossepladsen, eller at der i denne blev deponeret utiladte affaldstyper. Det er heller ikke godt gjort, at der ikke førtes fornøden kontrol på pladsen, eller at der skulle være

tale om utilstrækkelig indhegning. Selv om skaden m.v. måtte anses for forårsaget ved perkolatnedsivning til grundvandet, bestrides det, at skadeforvoldelsen hos Ewald Kristoffersen og kommunens iværksættelse af undersøgelser og afværgeforanstaltninger var følger, der kunne påregnes af sagsøgte.

Landsretten udtaler:

Sagsøgte, I/S Vasby Grus' drift af lossepladsen var godkendt på vilkår, at der kun måtte deponeres bestemte affaldstyper. Hele pladsen skulle bl.a. være indhegnet, ligesom der i åbningstiden ved indkørslen til stadighed skulle føres kontrol med, at uautoriserede affaldstyper ikke blev aflæsset.

Efter bevisførelsen må det lægges til grund, at indhegning ikke som påbudt skete i takt med lossepladsens udbygning, ligesom det må lægges til grund, at der ikke blev foretaget fornøden kontrol.

Det må yderligere lægges til grund, at der i lossepladsen blev dannet perkolat, som ikke kan stamme fra godkendte affaldstyper, og at grundvandet under en del af sagsøgeren, handelsgartner Ewald Kristoffersens gartneri blev forurennet ved nedsivning af dette perkolat.

Således som sagen er oplyst, findes sagsøgte at burde have været klar over, at der kunne være risiko for en sådan perkolatdannelse og nedsivning. Forureningen af grundvandet med den følge, at myndighederne forbød anvendelse af vand fra gartneriets brønd i de 3 husholdninger på ejendommen, findes yderligere at være påregnelig, ligesom det findes påregneligt, at sagsøgeren, Høje-Tåstrup kommune, som den ansvarlige miljømyndighed måtte iværksætte undersøgelser og afværgeforanstaltninger.

Sagsøgte findes herefter at være erstatningsansvarlig over for begge sagsøgere.

For så vidt angår handelsgartner Ewald Kristoffersen er det oplyst, at vand fra gartneriets brønd fortsat anvendes og kan anvendes i driften af gartneriet.

Herefter tages denne sagsøgers subsidiaire påstand til følge.

I forhold til Høje-Tåstrup kommune finder landsretten, at kommunen på baggrund af det i sagen beskrevne hændelsesforløb med føje lod foretage undersøgelser for at kortlægge forureningens omfang samt iværksatte afværgeforanstaltninger, der som udgangspunkt må karakteriseres som rimelige.

Ved den nærmere fastlæggelse af den erstatning, der bør betales til kommunen - og som har karakter af udlægsrefusion -, kan der imidlertid ikke ses bort fra, at kommunen i årene 1975-1979 flere gange konstaterede, at sagsøgte overtrådte vilkårene for lossepladstilladelsen, uden at kommunen i den anledning tog tilstrækkelige skridt til at sikre overholdelse af tilladelsen. Da kommunen fra begyndelsen af 1980'erne iværksatte undersøgelser og foranstaltninger, var sagsøgte imidlertid uden indflydelse på det nærmere omfang heraf, herunder kommunens brug af ekstern konsulentbistand. Endvidere må det tillægges betydning, dels at kommunen i en periode selv - i strid med den af kommunen meddelte lossepladstilladelse - tilførte slam m.v., indtil kommunen ophørte dermed på grund af forureningsrisiko, og dels at kommunen i august 1985 standsede sine afværgeforanstaltninger og yderefter intet yderligere foretog i anledning af forureningen. Yderligere findes i alt fald en del af kommunens udgifter at måtte karakteriseres som sædvanlige administrationsomkostninger.

Under disse omstændigheder finder landsretten, at den kommunen tilkommende erstatning skønsmæssigt kan fastsættes til 500.000 kr. med procesrente fra den 6. september 1984.

1. Niels Borre» Miljøbeskyttelsesloven med Kommentarer s. 57 og 126, Jens Christensen i Juristen 1977 s. 453 ff, Gomard i U1978B.53 ff, Claus Haagen Jensen i Dansk Miljøret 3, s. 117 ff, W.E. von Eyben i Dansk Miljøret 4. s. 299 ff og s. 306 ff, Jørgen Bjerring og Gorm Møller: Miljøbeskyttelsesloven

(2. udg.) s. 333 ff samt A. Vinding Kruse: Erstatningsretten (4. udg.) s. 314 ff.